СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК XLVII. Ч. 15. Джерзі Сити, Н. Дж., пятниця, 20-го січня 1939. No. 15. Jersey City, N. J., Friday, January 20, 1939. VOL. XLVII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ. ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ. Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1018, 4-0807. THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. FIVE CENTS ELSEWHERE.

ДАЛЬШІ ЗБРОЄННЯ АМЕРИКИ

ВАШИНГТОН. — У конгресі предложено до одобрення перший проект будови военних літаків до числа шість тисяч. Крім того предложено проект вербування й вишколу нових військових летунів. А президент одобрив проект будови морських укріплень, почавши від Аляски, здовж Тихого океану, через Панамський канал до Нараґенсет Бей. Усіх укріплень буде 48, а серед них найсильніша морська база буде в Ґуамі. Генерал Арнолд заявив, що американський промисл мусітиме випродукувати впродовж трьох наступних років по 12,000 военних літаків річно.

СЕНАТ НЕ ХОЧЕ ЗБІЛЬШИТИ ГРОШЕЙ НА БЕЗРОБІТТЯ.

ВАШИНҐТОН. — Хоч президент Рузвелт, губернатори і найвищі робітничі провідники звертались з проханням до конґресу, щоб назад привернув повну суму 875 мілінів долярів на безробіття, то проте сенатори кріпко стоять при своїм, що цю суму треба зменшити на 150 мілінів. Винятки роблять лиш деякі сенатори, серед них сенатор Бора. Він сказав, що хоч він є проти нерозумного витрачування грошей на боротьбу з безробіттям, то проте не хоче, щоб через державну ощадність терпіли бідні люди недостатки і нужду. Він сказав, що є багато інших місць у державних видатках, де ті гроші можна заощадити.

ХОЧУТЬ ЗМІНЮВАТИ ЗАКОН ВАҐНЕРА.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Андерсон подав у конгресі проект зміни закону Ваґнера. Ця зміна заключалася б у тому, що не комітети взаємовідносин праці рішали б, з якою юнією підприємці мають заключувати контракти праці, тільки самі робітники голосували б, котрої юнії хочуть. У той спосіб, говорив внескодавець, робітники дістануть змогу висловлюватися в своїх справах та своїм голосуванням будуть викорінювати всяких лайдаків, що дірвались до проводу в робітничих рядах та роблять там свою рекетірську роботу.

ЗНОВ ХОЧУТЬ РЕОРҐАНІЗУВАТИ УРЯДОВУ МАШИНУ.

ВАШИНҐТОН. — Конґресмен Кокрен предложив конгресові проект реорганізації урядової машини, на основі якого зросла б сила і вплив президента. Цей проект був темою довгих і гарячих дебат у конгресі минулого року та остаточно його відкинули. Тепер виходить, що уряд не залишив цього пляну і хоче таки перевести його в життя.

ЗАКИДАЮТЬ ПЕРЕКУПСТВО В НАЙМІ ЛЮДЕЙ.

НЮ ЙОРК. — Поліція арештувала одного електричного механіка, що був посередником для бувшого міського лікаря Рудія. Вони разом брали великі окупи від кандидатів на поліцаїв та пожарників і в той спосіб обіцювали їм роздобути посади. Від особи вони брали по $500 до $2,000. Опісля Рудія усунули, хоч не доказали йому вини. Він тепер живе в Каліфорнії. Затє арештували його помічника, Джана Іліса.

ЛІМЕН ХОЧЕ БІЛЬШЕ ПРАВ.

ОЛБАНІ. — У своїм посланні до стейтової леґіслятури губернатор Лімен зажадав для себе більше прав для боротьби з продажністю і злочинами в адміністрації. Головно він жадав більших прав усувати, або назначувати окружних прокураторів.

МЕКСИКО ЗАКРІПЛЮЄ ТОВАРООБМІН З ФАШИСТІВСЬКИМИ ДЕРЖАВАМИ.

МЕКСИКО СИТІ. — Мексиканський уряд помагає німецьким і італійським фірмам розбудувати цілу сітку своїх представництв для продажу своїх промислових виробів. В заміну за те Мексико буде збувати в згаданих краях свою нафту.

ВІЙНА В КИТАЮ БУДЕ ПРОДОВЖУВАТИСЬ.

ВАШИНҐТОН. — До столиці прибув американський амбасадор до Китаю, Джансон. Він сказав, що, не звертаючи уваги на перемоги японців, війна в Китаю ще далеко не закінчена. В незанятих частинах Китаю, говорив Джансон, панує повна дисципліна і готовість далі боротись. „Війна в Китаю виказала, що бомбування міст не є рішальним чинником", говорив він.

КАТОЛИКИ ЗАПРОСИЛИ ГОЛОВУ КУ КЛАКС КЛЕНА.

АТЛЯНТА (Джорджія). — На посвячення католицької катедри, в якім брав участь кардинал Доґерті і кілька епископів, запрошено також місцевого громадянина, д-ра Гайрама Еванса, що є головою орґанізації Ку Клакс Клен. Цей приняв запрошення. Це викликало сензацію, бо Ку Клакс Клен ще донедавна виступав проти католиків і проти чужинців. Тепер, говорять, він змінився настільки, що свою працю обмежив виключно до боротьби з комунізмом.

ТВОРИ Т. ШЕВЧЕНКА ПО БІЛОРУСЬКИ.

Білоруська „Хрисціянская Думка" повідомляє: В 1939. р. припадають 125-ті роковини вродин найбільшого українського поета Т. Шевченка. З того приводу білоруські поети Советської Білоруси Купала, Я. Колас, Зен. Бядуля, К. Крапіва, П. Бровка, П. Глебка, А. Куляшав і М. Клімкавіч переклали білоруською мовою твори Т. Шевченка, які вже в найближчім часі мають вийти друком.

ТРАГЕДІЯ МОРСЬКОГО ЛІХТАРНИКА.

Всі лондонські щоденники принесли недавно вістку про тиху драму, що її пережив ліхтарник із морської сиґнальової вежі в Едістоні. Той ліхтарник благав кілька днів помочи при допомозі радія, одначе даремне. Він попав у важку хоробу, одначе не міг покинути свого відповідального становища. Два його помічники вибралися необережно на прибережну прогульку, з якої з невідомих причин не вернулися. По кількох днях звилися недалеко ліхтарні дві рятункові лодки, які з важким трудом добилися до ліхтарні. Виснажений ліхтарник зімлів негайно після того, як прибула поміч.

ПІДРУЧНИК... КОХАННЯ.

Тав зв. підручники доброго виховання „савоар вівр", що їх ще недавно всі так висміяли, знову стають модні. Дотепні французи впали навіть на думку видати підручник любови. Автором того ориґінального підручника є Поль Ребо. На той французький підручник любови складаються не лиш поради, як треба поводитися в ріжних конкретних випадках, але й описи, як у ріжних ситуаціях поводилися ріжні люди. Можна сподіватися, що та дивоглядна, хоч і дотепна книжка матиме чималий успіх не лиш між французами.

СТОЛІТТЯ ДРУКАРЯ МАТЕРІЇ.

Минулого місяця минуло 100 літ від смерти славного свого часу баварця Оберкампфа, який виемігрував із Баварії та поселивсь у Франції. Оберкампф здобу тоді славу як перший мануфактурник. Оберкампф перший почав продукувати матерії, на яких під прасою друкував ріжні колірові взори. Давніше робили це ручно. Його вироби мали великий успіх на дворі Людвика XVI. та Наполеона. Цісар Наполеон навіть особисто удекорував Оберкампфа лентою почесної леґії.

ДВА ЗБІРНИКИ З МЕЛЯСОЮ ТРІСЛИ ВІД МОРОЗУ.

У порті Зебріґе тріс велитенський збірник з мелясою, містоти 4,200 тон. Хвилі меляси розлились негайно довкруги і перекинули другий збірник з мелясою містоти 2,200 тон та збірник з креозотом, місткости 550 тон. Опісля хвилі знищили мур коксових інсталяцій та кілька вагонів з коксом. Здогадуються, що збірник тріс наслідком сильного морозу. Шкода сягає кільканацять міліонів франків.

АМЕРИКАНСЬКІ ЛІТАКИ.

53 літаки американської военної фльоти вилетіли з Сан Хван, на Пуерто Ріко, до стації военної фльоти в Квантіко, у Вірджінії, щоб узяти участь у маневрах военної фльоти. Цього роду літаки американський уряд збирається тепер помножувати гарячково. Деякі військові знавці домагаються збудування кількадесятьох тисяч таких літаків. Конгрес уже готов ухвалити негайну будову 3,000 літаків.

МАГІЧНІ ТОРБИ ЛИСТОНОШІВ.

У Берліні винайшли спеціяльний тип торби листоношів. У руках правного власника, що вміє з торбою обходитися, така торба не ріжниться від звичайної течки; зате з хвилиною, коли доторкнуться тої торби руки невтаємничого, скрита машина зачинає якстій шум і галас. Опісля з тої торби зачинає вибухати чорний дим; що мусить звернути увагу кожного чоловіка на торбу й евентуально на її злодія.

РУКАМИ ВЯЗНІВ БУДУЮТЬ КОРАБЛІ.

В Мурманську збудовано корабельні варстати для ремонту кораблів. У згаданих варстатах працює 8,000 робітників, з яких 5,000 припадає на політичних вязнів і 3,000 на комсомольців, засланих на північ із советської України, Білоруси і Кавказу. Вязні працюють під наглядом відділів Ґ. П. У.

КРАДІЖ 20 МІЛІҐРАМІВ РАДУ.

Одному лікареві з Мецу невідомий злодій украв із самоходу касетку з 20 міліґрамами раду, вартости 200 тисяч франків. Лікар позичив рад з паризького шпиталю до лікування двох недужих. Тому, що злодій не здає собі справи зо страшної небезпеки, що грозить йому від промінів раду, влада остерегла публику за допомогою радіостацій перед небезпекою.

ПРИМУСОВА ПРАЦЯ В РУМУНІЇ.

Місто Арад у Семигороді завело примусову службу для всіх мужчин до 60. року життя. Мужчини обовязані 5 днів виконувати для міста ріжні публичні роботи. Від цього обовязку можна звільнитись по заплаченні 50 леїв за кожний день праці. З прибраних таким чином грошей місто буде будувати нові дороги і консервувати старі.

НОВИЙ СПОСІБ ЗАКЛЕПУВАННЯ.

Виробництво Гайнкель Флюґцайґверке Росток впровадило ориґінальний спосіб заклепування (нітування). В головці ніту поміщено малий вибуховий набій. При огрітті головки до 130 ст. набій вибухає та витворює головку клепки. Відпадає творення головки молотом. Ті клепки на четвертину слабші від звичайних, але до скорих направ та вибору збірників надаються зовсім добре.

42 ОСОБИ ВБИТІ У ЗАЛІЗНИЧІЙ КАТАСТРОФІ В БРАЗИЛІЇ.

У стейті Мінас Ґерас у Бразилії дійшло до великої залізничої катастрофи наслідком поганого пересунення зворотниці. Між подорожніми, з яких більшість спала, повстав страшний переполох. Один з подорожних збожеволів. Чотири вагони зовсім знищені. В катастрофі згинуло 42 особи, коло 60 важко ранених. На місце катастрофи виїхали негайно рятункові поїзди.

ГРАБУНКОВЕ ВБИВСТВО У ВИННИКАХ.

Невідомий грабіжник убив 75-літню старушку Юлію Шуську, в її віллі недалеко залізничої стації у Винниках. Бандит скористав з того, що у віллі була сама старушка, бо її донька Степанія Трачо пішла рано до фабрики тютюну, де працює як робітниця; чоловік її доньки поїхав ранним поїздом до Львова, де працює як кравець, а внучка пішла до школи. Грабіжник убив старушку тупим предметом, забрав з шафи 2,000 зл. і, втікаючи замкнув за собою двері на ключ. Про смерть старушки довідалися щойно коло год. 2-гої пополудні по приході внучки зо школи, яка заалярмувала сусідів, бо не могла сама дістатись до вілі. Тому сусіди виважили двері і знайшли на землі вбиту старушку з раною на голові. Поліція шукає бандита.

ВІСТІ ПРО ПЕРЕГОВОРИ МОСКВИ З БЕРЛІНОМ

ЛОНДОН. — Твердять у таких колах, про які кажуть, що вони добре поінформовані про советсько-німецькі відносини, що вже від двох місяців ідуть переговори між представниками червоної армії і високими німецькими офіцирами. Переговори ведуться за згодою Сталіна й Гітлера. Ціль їх: обєднати обидва краї для боротьби з демократіями та розділити сфери впливу в середущій Европі. Переговори так уже далеко поступили, що обидві сторони застановляються над тим, як цей зворот представити народнім масам. Згідно з тими поголосками, Сталін має зліквідувати Комінтерн та зірвати звязки з комуністичними партіями поза Советами. Переговори ведуться законспіровано. В найближчім тижні відбудуться наради в однім із скандинавських міст. Тим, як кажуть ті поголоски, треба собі пояснити і те, що на Новий Рік Гітлер говорив так сердечно з советським послом Мерелаковом. Найбільшою перешкодою в тих переговорах є відношення до Японії, з якою Німеччина хотіла би бути далі в тіснім звязку.

ПІДЕ, ЧИ НЕ ПІДЕ НА УКРАЇНУ?

ЛОНДОН. — Уряд і дипльомати переконані, що Гітлер не думає про похід на Україну під Советами. Його найближча програма буде виложена 30. січня, коли то він виголосить промову в парляменті. Там він сконцентрує всю увагу на зворот Німеччині утрачених підчас війни кольоній.

ПОЛЬЩА ХВАЛИТЬ ГІТЛЕРА.

ВАРШАВА. — Польська преса не має тепер слів похвали для Німеччини і Гітлера. Той наглий зворот пояснюють собі останньою розмовою польського міністра заграничних справ, Бека, з канцлером Гітлером, що відбулася в Берхтесґадені. Там, кажуть, Гітлер заявив Бекові з цілою певністю, що він у 1939 році буде занятий внутрішніми справами Німеччини і кольоніями, а справа Великої України буде відложена. Там також Гітлер приобіцяв Польщі, що й вона дістане дещо з кольоній, як попиратиме Німеччину. Таке пишуть польські ґазети.

БУДЕ ВЕЛИКА ПАРАДА.

ВАРШАВА. — Вже роблять великі приготування, щоб 26. січня приняти з якнайбільшими почестями німецького міністра заграничних справ, Рібентропа. В тім дні святкуватимуть пятьлітню річницю польсько-німецької деклярації з 26. січня 1934. року, коли то обидві держави погодилися згідно жити і згідно порядкувати відносини в середущій й східній Европі.

ОБРАЗИВ ПІЛСУДСКОГО.

ВАРШАВА. — Польський суд у Хойницях на Поморю покарав двомісячною тюрмою 58-літнього німця, А. Ліца, за те, що хвалив життя в Німеччині, а зневажив Пілсудського, а далі Польщу і польський нарід.

ІРЛЯНДЦІ Й ТЕРОР.

ЛОНДОН. — Арештовано вже коло 20 осіб, яких підозрівають, що це вони знищили минулого понеділка бомбами електрівні. Переведено ревізії по численних домах і забрано 250 фунтів вибухового матеріялу. Поліція твердить, що це ірляндці допускаються нових терористичних актів, домагаючись обєднання цілої Ірляндії під одною ірляндською владою.

ПОВНА ЗГОДА.

БЕРЛІН. — Мадярський міністер заграничних справ, граф Чакі, відїжджає з Берліну з тим, що між Мадярщиною і Німеччиною прийшло до повної згоди. Приязнь запевнена, каже Чакі.

ПРИСЯГАЛИ И ПО УКРАЇНСЬКИ.

БРАТИСЛАВА (Словаччина). — Відкрито першу сесію словацького сойму в присутности чехословацького премієра Берана і міністра війни Сировоґо. Були заступлені також американські словаки, що вислали свою делеґацію. Саля була удекорована чехословацькими і словацькими прапорами. Стверджено в промовах, що словаки осягнули незалежність, себто те, до чого змагали вже 100 років. Посли присягали мовами: словацькою, українською, німецькою і мадярською. Присягали „словацькому соймові й чехословацькій республиці".

КОЛИЖ ПРИЙДЕ ЧЕРГА НА УКРАЇНЦІВ?

БУКАРЕШТ. — Румунський уряд постановив дійти до якогось порозуміння з меншинами, щоб тим чином зробити кінець домаганням до „ревізії кордонів Румунії". Вже заключено договір з німцями, а тепер підписано умову з мадярами. Згідно з умовами, меншини дістануть заступництво в уряді й полекші в шкільництві.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays by the Ukrainian Press and Book Company, Inc. at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ОЩАДНІСТЬ НА РОЗДОРОЖЖІ

Боротьба за обмеження асиґнації федеральних фондів на допомогові роботи, що ведеться тепер у сенаті американського конґресу, стала останніми днями обертатися довкола одного питання: питання ощадности. Противники дальшого удержування цих видатків на попередній висоті вказують на великі видатки, які край уже поніс на цілі допомоги безробітним, на великий податковий тягар, що через це зляг на плечі податковців, і домагаються, щоб федеральний уряд далі не здержувався від збільшування видатків.

Для піддержання цього домагання слідно в краю виразну пропаґанду через ґазети й радія, що має на цілі доказати, що в краю господарські обставини поправилися настільки, що приватні підприємства можуть дати працю всім нині безробітним людям, які лише захочуть працювати. Наприклад, у нюйорських ґазетах появилася була в вівторок вістка, що до міста прибуло 1,100 крамничних закупців зпоза міста, найбільше число таких закупців, яке колинебудь прибуло до Ню Йорку, і цей факт теж розтрублюється як доказ економічного оздоровлення краю.

Нема сумніву, що якби справи справді так малися, то булоб економічно нездорово робити далі з федерального скарбу великі видатки на удержання безробітних, коли цих людей потребують приватні промисли. Одначе це господарське виздоровлення мусить бути справжнім фактом, а не фантазією, ширеною пропаґандою інтересованих людей. Що так може бути, показується зо статті в січневім виданні місячника „Аґріколчерел Сичуейшен", видаванім Бюром Рільничої Господарки. Статтю написав Л. Г. Бін, економічний дорадник федерального бюра для допомоги рільництву. Автор доказує, що навіть на випадок, як теперішнє оздоровлення господарських умовин буде далі поступати в такому темпі, як воно поступало досі, в краю будуть далі міліони безробітних людей. Коли саме оздоровлення буде поступати таким нормальним темпом, число занятих робітників досягне щойно в 1940. році числа 37 міліонів осіб та цим дорівняє числу занятих робітників в останньому році перед крізою. Одначе, не зважаючи на це, в 1940. році не буде можна говорити про поворот до нормального стану робіт, бо в 1940. році буде 5 до 6 міліонів здібних до роботи людей більше, ніж було в 1929. році. Щоби приватні промисли, доказує Бін, могли перебрати всіх тих здібних до праці робітників, поправа господарських обставин мусіла би бути два рази більша, ніж вона є, а цього край при всяких зусиллях досягнути не може сподіватися.

Автор не робить з цих фактів висновків щодо допомоги безробітним, бо це не є ціллю його статті, але люди, котрі застановляються над цею справою, мусять при вирішуванні питання висоти федеральної допомоги безробітних брати під увагу можливість, що, не зважаючи на поправу господарських обставин, у краю все ще будуть у найближчих роках постійно цілі міліони людей без роботи.

НА СВЯТИЙ ВЕЧІР

(З мого римського щоденника).

Сьогодні наш Святий Вечір. Український Святий Вечір. Спізнилися ми з ним аж на тринацять днів, бо італійці і всі інші західні народи вже давно своє Різдво відсвяткували. Але що значить це маленьке спізнення в порівнянні з отим страшним спізненням відтворення нашого державного життя, що залишає ще досі наш великий нарід на ролях попихача серед народів, далеко менших і слабших, але спритніших?! Наші розлогі безкраї степи з замріяними обріями, що ними так поволі пересувалися чумацькі валки, впряжені повільними, неповороткими волами, не виховали в українцях розуміння ваги часу. День раніше, день пізніше, хіба зрештою не однаково?

Але тимчасом, як наші зрівноважені степовики, здорові, як земля, що їх виносила, сильні й могутні, як ті воли, що важкий чорнозем для них скибами підіймали, посувалися, не поспішаючись, чумацькими валками, інші народи будували залізниці, проводили автомобільні шляхи, викидали грубі мілони грошей, щоб тільки **скоротити** шлях і, значить, **приспішити** сполучення бодай на годину, бодай на пів години...

Практичні американці сказали, що час — це гроші. А ми — вже на іміґрації! — переконалися, що час — умова існування: бо тільки той у житті знаходить собі місце, хто знає вартість часу і шкодує за кожною втраченою хвилинкою. Коли ви втратите гроші, їх може хтось відшукати і вам віддати; ви можете їх у якийсь інший спосіб заробити чи віднайти, але втраченого часу ви вже ніколи не вернете...

Перше, на що оперлися наші вороги в своїй пропаґанді нежиттєвости Карпатської України, була — відсутність зручних і швидких сполучень між ріжними гірськими закутинами цього занедбаного колись краю; і перша турбота нашого українського уряду в Хусті була саме про створення цих сполучень. Автомобільні шляхи, залізниці, радіо...

Колись, у тих далеких-далеких передвоєнних і передреволюційних часах, коли ще світ не знав, що таке большевизм, наш український Святий Вечір проходив на рідній землі в традиційній обстанові з традиційними звичаями: була різдвяна вечеря, був сніп жита, були колядники, в інших родинах була ялинка, сотки засвічених свічок, радісний гомін дитячих голосів, або бодай полумя в розпаленій печі, гадання в поетичній півтемряві, або оповідання старших бувальців про ріжні таємні події.

Тепер, на чужині, серед людей іншої віри й інших звичаїв, залишається тільки одне: радіо. Воно тебе зв'яже з людьми твоєї віри, твоєї нації; воно зілле серця й душі в однім відчуванні.

В пятій годині вечора зявляється в Римі перша зірка на небі. В пятій і двацять хвилин відкриваю радіо, щоби послухати привитальну промову о. Волошина, голови уряду Карпатської України, що мав тою промовою започаткувати працю нової радіовисильні в Хусті.

Але після перших слів промовця в радіо розпочинається такий жахливий гуркіт, що не можна розібрати ані слова. Ґуркіт продовжується чверть години, себто рівно стільки, скільки тривала промова, і його походження цілком зрозуміле: є ще багато людей на світі, що нічого так не бояться, як отого духового українського єднання понад кордонами, понад морями...

Давня народня пісня співає: „Сусіди близькії — вороги тяжкії".

В семій двацять пять знову відкриваю радіо і слухаю Братиславу: довідуюся, що о. Волошин у дуже чулій і сердечній промові звертався в імені Карпатської України до всіх українців в Америці і в Европі з подякою за виявлену в тяжких хвилинах національну солідарність: „Христос раждається! Славіте!"

В годині семій і сорок хвилин слухаю радія з Відня. В прегарній промові, виголошеній українською і німецькою мовою, д-р Грицай в імені українського націоналізму вовзіщав світові, а особливо всім українським страдним борцям на поневолених землях, усім українським засланцям, вязням і вигнанцям, велику радість: „Христос раждається". А потім великий хор колядників підтвердив бадьоро і так по рідньому: „Нова радість стала..."

Рівно в осьмій послухання закінчено, і з серцем, зворушеним і вдячним до тих **чужинців**, що влаштували для нас у свому радіо таку премилу несподіванку, такий справжній різдвяний дарунок, відкриваю італійське радіо і перше, що чую: „українські банди"...

Вслухуюся краще. Італійське радіо переказує офіційне повідомлення мадярської телеґрафічної аґенції про події під Мукачевом: чеські війська разом з „бандами українських терористів" напали на Мукачів. Напасники вживали повзів (танків), але були відбиті. Мадярський уряд вніс офіційний протест і повідомив італійський та німецький уряд, складаючи всю відповідальність за можливі наслідки на чеський уряд.

Щоб українці напали на Мукачів та ще під Святий Вечір, цьому трудно повірити. Українці і чехи зацікавлені в тому, щоб на їх кордонах був спокій. Тільки в інтересах тих, що домагалися спільної мадярсько-польської границі і потерпіли поразку, сіяти дальший неспокій. Сама льоґіка промовляє за те, що коли був бій, і коли були „банди", то в усякому разі не українські. Але коли нерви натягнено і в душі накипіло від минулих образ, то легко піддатися провокації!

А італійське радіо продовжує відчитувати і, скінчивши з мадярським комунікатом, переходить до... польських коментарів, невимовно красномовних: „ПАТ" повідимляє: Неспровокований (а якже! — Е. О.) напад українських банд і чехословацьких реґулярних військ на мадярську територію вважається в політичних колах Варшави за наслідок демаґоґії, що вживається з боку чужородних і невідповідальних чинників. Напад виявляє, що ці чинники здають собі оправу, що Карпатська Україна, в своїй теперішній формі, нездатна втриматися в своїх межах. Польські політичні кола підкреслюють, що Карпатська Україна — це збиранина пройдисвітів та невідповідальних людей, і що в своїй теперішній формі вона може принести центральній Европі тільки заворушення й неспокій".

Швидкість, з якою польська телеґрафічна аґенція видала цей комунікат, просто вражальна і дає привід до багатьох цікавих думок та спостережень, але я зроблю тільки одне ствердження: саме того дня, саме під наш Святий Вечір, польський міністер Бек, побувавши в Монте Карльо і перевівши там наради з польськими послами в Парижі і в Римі, що добре йому висвітлили настрої обох столиць, змінив свої первісні наміри і замісць їхати до Парижу, поїхав до Берхтесґадену, цієї нової польської Каноси. Інцидент під Мукачевом і телеґрамний коментар „Пат"-а в дивний спосіб збіглися з цими відвідинами.

Про що говорив п. Бек з Гітлером, — не трудно догадатися. Він мусів зясовувати несподіване польсько - советське наближення, що стоїть у такому противенстві до політичної лінії оси Берлін—Рим, що навіть найближча польська приятелька, Мадярщина, відмовилася йти далі за Польщею і збирається приступати до антикомуністичного пакту. Цілковито осамітнена Польща, переконавшись у безсилості Франції, мусіла піти до Гітлера в Каносу. І в Каносі її прийнято — і прощено: Рібентроп і Чано віддадуть нарешті задавнені візити...

Найближчі дні викажуть, яку ролю відіграла в тому всьому болюча українська проблема.

Навіть і Христа свого часу розпнято, але пройшли сотки і сотки років, майже два тисячеліття, а людськість — і український нарід у ній — все з новою радістю і все з більшою вірою сповіщає:

Христос раждається!

Евген Онацький, Рим.

ПІД СОВЕТАМИ

Про сільське господарство. „Комсомолець України" з 23. листопаду 1838 р. подає, що націоналісти, які загніздились у колхозах, зривали навчання, розбивали гуртки, не допускали до видавання літератури і взагалі дезорґанізували все в сільському господарстві. На іншому місці ця ґавета пише, що колхоз Комінтерн із села Старосілля добився рекордових жнив. Зібрав з гектара 16 сотнарів пшениці, 14 сотнарів жита, 20 сотнарів ячменю.

„Вісті" (24.11. 38) пишуть, що плян посіву люпіну в Україні виносив 77,920 гектарів. Тимчасом колхози України не засіляли і половини призначеної площі. Інтересно, чим будуть годувати скот.

„Вісті" (26.11. 38) подають, що в Чернігівщині, в Батуринському районі, ще й досі винні колхозникам 34,000 карб. за працю 1937 р. В Щорському районі видають тепер селянам аванси, платні не за трудодень, а на кожного працездатного, хотячи тим доказати, що лише ті можуть щось дістати, що працювали, а не ті, що сиділи в канцеляріях. В колхозах не обраховували зовсім трудоднів. В Іваницькому районі не підраховують трудоднів та не враховують урожаїв в городів. Ревізійна комісія тим не журиться. Таке саме є і в Ямпольському районі. Через запутування обрахунків наживаються поодинокі комуністи. Цьогорічні прибутки розділюють неповно, бо лише 46.2%, далі 29%, а є і такі, що розділюють лише 5% усіх прибутків, замісць 60—70%, призначених статутом.

„Комуніст" (24.11.38) подає, що в Дніпропетровській Области досі не зібрано ще коло 100 тисяч сотнарів бавовни. Пляни здачі виконано на 109.-8% і тому колхози припинили збирання бавовни. Їм нецікаво, щоб за надвишкову бавовну дістали гроші, і нецікаво те, що на тому тратить держава.

„Комуніст" (26. 11. 38) подає, що завод „Червоний Сигнал" Одеської Области мав відремонтувати в жовтні 469 тракторів, а відремонтував 69.

Про спорт. „Комуніст" (26. 11. 38) пише, що Київський Міський Комітет Фізкультури здивувався, що прийшов сніг і морози, не передбачені плянами та календарем.

„Комуніст" (24.11.38) подає, що літом цього року київський аероклюб не працював. Літаки стояли в ганґарах, а інструктори сиділи без діла. Транспорт припізнював підвіз учнів і інструкторів до летовища. Їдальні затримували видачу сніданків. Обстанова була така, що курсанти один за одним покидали навчання. За минулий рік змінились 4 начальники і комісарі клюбу та багато інших працівників. Кожний з них перебудовував роботу на свій лад. Клюб і досі не має власного приміщення.

Про комсомол. „Комсомолець України" (23.11. 38) пише, що в Козятинському районі вичищено з комсомолу 75 чоловіків, що були досі на керівних становищах. На їх місце вибрано нових людей.

„Комсомолець України" (24. 11. 38) пише, що в Новосанжарському районі нараховується 1,688 комсомольців. З них кудись поділися 597.

„Вісті" (26. 11. 38) подають, що в ряди ворогів попала члениця бюра ЦК комсомолу України, Кудінова, та секретар Донецького Робкому, Потапов.

Про школи. „Комуніст" (26. 11. 38) подає багато нарікань на те, що в Україні школярі дуже слабо вчаться московської мови. Дуже слабо стоїть справа у Винниччині та Чернігівщині. Вчителям закидують саботування наказів уряду.

„Вісті" (26. 11. 38) подають, що в Сталінській Області подекуди на 500 учнів є лише 19 підручників мови.

Про ворогів комунізму. „Комсомолець України" (23. 11.38) подає, що на контрольорській дільниці залізниці в Києві викрито контрреволюційну ґрупу, зорґанізовану контрольором В. Л. Бужкевичем і ще двома українцями. Ціллю їх було унешкідливити всіх діяльних комуністів на залізниці. Преса розшифровує їхнє минуле і виказує, що всі вони були давніше учасниками протимосковських рухів в Україні.

„Вісті" (23. 11. 38) подають, що в харківському електромеханічному і турбоґенераторному заводі викрито ґрупу ворогів серед керівного складу. Вони старалися залякувати інжинірів та сіяли недовіря серед усіх. Підривали роботу всіми способами. У звязку з тим переведено чистку апарату і викинено з праці 290 інжинірів та техніків, а на їх місце поставлено молодих, що покінчили школи.

НОВА РАДІСТЬ СТАЛА...

На Карпатських горах
Сталася новина:
Там зродилась по століттях
Нова Україна.

Лукаві Іроди
З полудня й півночи,
Як почули ту новину,
Випучили очі.

Зубами скрегочуть,
Зїсти її хочуть;
Їдуть в Берлін і до Риму,
Голови клопочуть.

А там повідають:
Хай її плекають,
Нехай люди в тім столітті
Свободи зазнають.

Проводир Волошин
Січ орґанізує
Та їй кріси і баґнети
На презент дарує.

Славний Хуст, столицю,
Маїть прапорами,
Щоб воно не виглядало,
Що між ворогами.

Бо між ворогами
Велика трівога,
Що ми хочем вільно жити
Та славити Бога.

Дмитро Ґрабовський.

ЛИСТУВАННЯ РЕДАКЦІЇ

І. П., Ейл, Міш. — Питайте за відповідями у таких справах, пишучи по українськи на адресу: Flis, 222 Fourth Ave., New York City.

Д. Т. Л., Ленсінг, Міш. — Усі журнали і витинки одержали. Щиро дякуємо, що надсилаєте так багато матеріялів про те, що про нас пишуть.

К. Х., Дітройт, Міш. — Ваш допис, якби був короткий, міг би бути поміщений, але тоді, колиб Ви дали оголошення про підприємство. Часопис мусить також „жити" і потребує піддержки, як усякі інші народні підприємства. Крім того треба памятати, щоб надсилати такі дописи завчасу, бо ми є завалені матеріялом, що лежить по півтора місяця. Тому годі одне відкидати, а другому давати першенство. Це можливе тільки в рідких і дуже важних випадках.

Шікаґо, Ілл. — На Карпатську Україну жертвували $20: Василь і Софія Кучерепа.

ГУЦУЛЬСЬКА РЕПУБЛИКА

(Двацятьліття ясінського зриву 1918—1919. р.).

(10)

Всі полонені прийшли настільки до себе, що придбали собі нові одяги й обуву, а навіть прискладали трохи грошей. У серпні їх стали відсилати до Брашова, бо українська галицька влада хотіла з них утворити правильне військо, якого потребувала для оборони проти большевиків, які зайняли вже були Київ і наступали далі. Там полонені на своє здивування стрінулися зо Степаном Клочураком і іншими знайомими із Ясіня, про яких думали, що осталися вдома на волі. Щойно від них тепер довідалися, що Ясіня гуцули зайняли були ще раз і що було вільне аж до квітня, мало свою власну владу та щойно потім зайняли Ясіня румуни, які там поводилися не менше жорстоко, як у Мармороськім Сиготі.

ЯСІНСЬКА РЕПУБЛИКА І ЇЇ КІНЕЦЬ 1919. РОКУ.

Станиславівська влада Західньої України вислухала делеґацію гуцулів, ведену Василем Клемпушом, і ще в січні 1919. року вислала з Ворохти відділ галицького війська. Відділ, ведений останками гуцулів, продістався за границю і зайняв знову ненадійно Ясіня без усякого спротиву.

Та тепер уже гуцули не були для мадярів і жидів такі лагідні, як першим разом. Чимало визначних мадярів і жидів вивезли до Станиславова, де їх у вязниці держали як закладників, щоби гуцули не мусіли боятися нової мадярської зради.

Тепер гуцули вже не старалися виступити проти румунів, які закріпилися в Мармороськім Сиготі, лише вдоволилися тим, що на границях громади розставили свої стежі і так забезпечилися перед можливим нападом. В Ясіні самі визначні гуцули взялися енерґійно до праці. Ясінська влада складалася із свого роду міністерства з ресортами: внутрішніх справ, фінансів, лісових справ і військових із предсідником Степаном Клочураком. У тій владі були заступлені лише гуцули і вони дбали про засоблювання Ясіня з Галичини, вимінюючи дерево й інші природні багатства за муку, нафту, сіль, цукор і подібні річи, яких Закарпаттю недоставало. В інших справах рішала народня рада, що складалася з 30 членів, а в якій були вже теж заступники мадярів і жидів.

Ця незалежна ясінська влада проіснувала аж до половини квітня, коли то, вкінці румуни нахлинули з Мармороського Сиготу та стали займати Закарпаття, в надії, що воно дістанеться їм навсе. Галицька влада не могла вже ясінчанам дати помочі, бо на Галичину натискали з одного боку поляки, з другого большевики.

За ясінської влади місцевому населенню жилося добре і до сьогодні згадують ті часи. Мали що їсти, не знали голоду. Після окупації Ясіня румунами влада розлетілася, одначе румуни, інформовані мадярами та жидами, взялися зараз господарити по свому. Багато визначних гуцулів замкнули у вязниці, над ними знущалися, інших як полонених вислали до Румунії, а старих людей і жінок били до несвідомости; багато з них осталися до смерти каліками. Реквізиції, переводжені в гуцульських хатах, це були радше грабіжі. Чого не розкрали, понищили. Люди втікали в переполосі перед жорстокою румунською рукою. Вкінці, коли вже в гуцулів нічого не було, арештували людей на вулицях, засуджували на стільки то й стільки буків, знущалися нелюдськи над ними так довго, поки не викупилися. Така доля стрінула передовсім заможніших громадян, а найбільше жидів, які самі прикликали були собі румунів.

По румунах остався в Ясіні й околиці найгірший спогад. Цікаве, що і з ограбленої і бідної країни не хотіли забиратися румуни; вони лише помалу покидали територію, яка вкінці на основі мирового трактату дісталася була Чехословаччині. Щойно в листопаді 1919. року прийшли до Ясіня перші чеські жандарми, а за ними і службовці.

(Кінець).

Льоґічно.

— Як могли наші предки жити без телеґрафу й телефону?

— Видко, що не могли, бо всі повмирали...

В гостях.

—Може кусник солонини, куме.

— Прошу. А коли ви свиню різали?

— А чому ми мали різати. Сама здохла...

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

УСУВАЮТЬ СВОЇХ, БЕРУТЬ ЧУЖИХ.

Кажуть, що тепер корабельні лінії дуже заняті перевозом утікачів з европейських країв. Це гарно, що Америка милосердиться над гнетеними політичними втікачами і відкриває перед ними свої гостинні двері. Та біда в тому, що теперішній американський уряд розкриває свої гостинні двері тільки деяким політичним утікачам, а всім. А це зменшує гуманіртарну вартість цеї акції, бо надає їй політичний підклад. Це впадає в вічі особливо тоді, коли деякі компанії викидають на вулицю місцевих людей, і то американських громадян, а беруть утікачів. Коштом добробуту американських громадян спомагається чужинців. Таке бодай діється у моїй місцевості, до котрої теж прибули кілька таких утікачів з Европи. Вони дістали роботу коштом звільнення місцевих працівників, американських громадян, що були довгі часи безробітними. А чейже запевнювано, що на допомозі збігцям не потерплять робітники, американські громадяни.

Г. Підскальний,
Оліен, Н. Й.

БІЙ ПІД ПОЛТАВОЮ.

„То не каня кигоче на могилі край Дніпра. То московське військо преться полк за полком під Полтаву. То не сокіл серед степу жалібненько проквиляє, то наш гетьман, наш Мазепа, козаків своїх скликає. Поспішайте, мої діти, Україну захищати. Бо годі нам дивитись, як страдає наша мати. Бо годі нам дивитись, як москаль кує кайдани. Час наспів, будемо битись, хай дріжать кати-тирани. Даром кличе, даром просить — Україна мов не чує: той Москві дарунки носить, той з ляхами бенкетує. Ті дарунки — то руїна, честь і воля свого краю. Доборолась Україна до самісінького краю. Дим і гук, гремлять кулі, сипляться градом; сонця, неба не видати. Цілий світ покрився тьмами. Люди мов снопи на тоці, смерть піднесла ціп, молотить. Списа в грудях, куля в боці, голови зриває, котить. Вісімдесять тисяч московського війська лягло під Полтавою. Той бій був руїною української держави. Та розкриються ще руїни і будуть ще цвітом цвисти буйні ниви України. І будемо ми панами в своїй вільній новій хаті. Смійтеся, смійтеся над нами, вороги прокляті".

Отсей вірш, у тих приблизно словах, які я навів, я деклямував тому сорок літ як 10-літній школяр на вічу нині вже небіжчика посла Старуха. Хто той вірш написав, до нині не знаю. Памятаю лише, що професор мені диктував, а я його писав. За цей вірш небіжчик Старух подарував мені на памятку Кобзар Шевченка, котрого я мов святощі бережу до нині.

Коли Старух кандидадував на посла, то він добре знав, хто буде його противником. Проти нього виступали поляки і москвофіли. Тому він на вічах казав деклямувати цей вірш, щоби показати людям, до чого довела нас внутрішня зрада. Якби не зрада, то Мазепа був би виграв під Полтавою. Біля десять козацьких полків перейшли на бік московського царя і в той спосіб припечатали на довгий час долю України.

Кажуть, що історія повторюється. Воно дійсно правда. Кількасот літ ми мали зрадників і те саме повторюється нині. І тоді були люди, що воліли бачити свій нарід в ярмі, ніж самостійним, і тепер такі самі є серед нас.

Ось згадатиб тільки останній випадок: Як тільки Карпатська Україна дістала автономію і зажила вільним життям, багато яничарів і зрадників почали накидатись на свою рідну владу і замісць піддержувати її, почали її нищити. Ці наші зрадники стараються всіми силами вдержати стан неволі на наших землях, щоб над ними панували москалі, поляки, румуни чи мадяри. А є й такі люди, і то в самім нутрі нашого суспільного життя, які „провокаторами" і „фашистами" називають навіть тих українських борців, що своє життя складають на жертівнику народу. Ті люди замасковуються під „патріотів" і киринять українській суспільності навіть там, де вона хоче влаштувати протестаційну маніфестацію проти Польщі.

А наші вороги і чужі нам струї використовують тих наших національних байстрюків-яничарів і їх заяв уживають у боротьбі з українськими змаганнями. І так трагедія Мазепи повторюється і тут, в Америці.

„Глузуйте, кпіть над рідною землею! Вкривайте склом і терном нашу путь. Вбивайте нас байдужністю своєю, презирством діти вас убють. На батька син оганьблений не гляне, зречеться матери безтямної дочка. І Ґонти гнівний дух з могили встане і піде тінь Залізняка. Даремно ви упалиб на коліна, об землю билися в тенетах каяття. О, не простить вам гнівна Україна за вік ганебного життя. І в ранок той, коли ударять дзвони і вас на суд народній приведуть, із тисячі уст розітнуться проклони і вам на голови впадуть". Ось так влучно характеризує наших зрадників наш славний поет Олесь.

В. Гасій, Ню Йорк, Н. Й.

ПОВІДОМЛЕННЯ

ЗАХОДОМ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ 118, 134, 136, 264, 384, 296, 395, 24, 132, 276, 161 і 34

:——:——: відбудуться :——:——:

Загальні Організаційні СОЮЗОВІ ЗБОРИ

в наступних місцевостях:

RANKIN, PA., 21. СІЧНЯ, У СУБОТУ, в годині 6. ввечір у домівці Чорноморської Січи, від. 41 з Jeannette, 24 з Rankin і 132 з McKeesport, Pa.

ARNOLD, PA., 22. СІЧНЯ, У НЕДІЛЮ, в годині 3. пополудні в Українськім Народнім Домі 1400 — 4th Ave.

AMBRIDGE, PA., 28. СІЧНЯ, У СУБОТУ, в годині 6. ввечір у Союзовім Домі від. 276 для всіх відділів з Ембридж, а також від. 120 з Аліквіпа.

Всі відділові урядники й члени повинні конечно прибути на збори в своїх місцевостях, як це вище проголошено. Родичі повинні постаратись, щоби їх діти також прийшли на збори. На зборах промовлятиме окружний орґанізатор Василь Загаєвич і докаже фактами, що не має для нас кращої та відповіднішої орґанізації під кожним оглядом понад Український Народний Союз. 10, 12

Вище згадані відділи, а таксамо й інші відділи, які бажали би мати в себе орґанізаційні збори, можуть зголоситись по всякі інформації впрост на адресу окружного орґанізатора, **В. Загаєвича, 511 Carson St., Pittsburgh, Pa., Tel.: Hemlock 8865.**

Марія Малевич, заст. гол. предсідника У. Н. Союзу.

ПОЗІР! НЮАРК, Н. ДЖ., І ОКОЛИЦЯ! ПОЗІР!

ЗАХОДОМ ВСІХ УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ, А ІМЕННО:

Української Центральної Ради, Комітету Українського Народного Дому, Організації Чорноморської Січи, товариства „Будучність" і всіх трьох церковних громад: католицької, православної і пресвитерської буде влаштоване

В НЕДІЛЮ, 29. СІЧНЯ Ц. Р.

ВЕЛИКЕ ВІЧЕ

В СПРАВІ ПРОТЕСТУ ПРОТИ ОКУПАНТІВ УКР. ЗЕМЕЛЬ І ПОМОЧІ КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ
В СЛОВАЦЬКІЙ САЛІ, 358 MORRIS AVENUE, NEWARK, N. J.
В ГОДИНІ 2:30 ПОПОЛУДНІ.

Бесідниками будуть: всім добре знаний **д-р Лука Мишуга,** котрий був наочним свідком недавніх подій на українських землях; **п. Іван Романишин,** котрий буде говорити по анґлійськи від молоді, родженої в Америці; **п. Юрій Ґабода,** молодий уроженець Закарпаття, що на днях повернув з краю.

Українці! Всяке чорносотенне гайвороння гарячково пробує викручувати українську справу перед світом в ріжні, для нас шкідливі способи. Тому даймо їм належну відповідь на цім вічу і покажім перед світом, що ми готові до всякої жертви за волю України.

ЗА ВІЧЕВИЙ КОМІТЕТ:

Теодосій Каськів, голова; **Петро Ковальчук,** заступник голови; **Омелян Онищук,** секретар; **М. Басараб,** касієр.

УВАГА! НЮ ЙОРК І ОКОЛИЦЯ! УВАГА!

СВЯТО САМОСТІЙНОСТИ І СОБОРНОСТИ! — 20 ЛІТ ЗЛУКИ УКРАЇНИ!

ШАНУЮТЬ УКРАЇНЦІ МІСТА НЮ ЙОРКУ І ОКОЛИЦЬ і з цього приводу уряджує ГРОМАДСЬКИЙ КОМІТЕТ У. П. ТОВАРИСТВ міста Ню Йорку і Бруклина

АКАДЕМІЮ

В НЕДІЛЮ, 22. СІЧНЯ 1939.

В WASHINGTON IRVING HIGH SCHOOL,
40 IRVING PLACE, Cor. 16th St. Bet. 3 & 4 Aves., NEW YORK CITY.

Початок у годині 2:30 пополудні точно. —::— **Вступ вільний.**

На Академії промовлятимуть свідки великих історичних подій 1917 та 1918 років у Києві: проф. Н. Григоріїв та ред. Я. Чиж.

Українські Громадяни! Прийдіть на Академію! Достойною пошаною минулого покажіть свою волю до кращого майбутнього! Масовою участю на Академії заманіфестуйте національно-політичну свідомість українського народу!

З МУЗИКИ

ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ СИМФОНІЧНИЙ КОНЦЕРТ.

Концерт, що відбувся 8. січня б. р. в Карнеґі Гол, у Ню Йорку, мав для американсько-української іміґрації велике значіння. Вже те, що навіть в американській пресі оголошувано цей концерт як „перший український симфонічний концерт", мусіло заінтриґувати кожного думаючого українця. І не дивниця! Бо як перший факт, т. є. перший концерт, потягає за собою наступні факти, т. є. наступні симфонічні концерти, то виходить, що ми можемо завдячувати в будуччині п. Павлові Печеніґі-Углицькому, души та і ніціяторові першого концерту, нові представлення української оркестрової музики в творах інших чільних українських композиторів. Тим разом замітне перш усього те, що п. Углицький не злякався фінансового ризика і того, чи публика допише, чи ні, а представив нам в найкращих обставинах свою творчість і одну композицію близького собі по дусі Петра Ніщинського. На жаль, назвище Ніщинського було в програмах на салі, правдоподібно помилково, пропущене, чим мимоволі скривджено пієтизм п. Углицького до цього давнього композитора, якого твір п. Углицький зінструментував.

Пишучи огляд такого важного концерту, не можна збувати все гладкими фразами. Тому треба писати про все: як про добрі так і лихі сторони. Критика, якщо має бути конструктивна, мусить бути незалежна. Тоді вона може виповнити своє завдання. Ми всі вчимось і набираємо досвіду з самокритики і з чужої критики. А тільки той іде вперед, хто вчиться. А артист мусить ціле життя вчитися, якщо не хоче перемінитися в рутинованого ремісника.

Та в мистецтві крім справ, які контролює свідомість, а які набувається наукою та досвідом, ще існують справи метафізичного характеру, які приходять, як кажуть, „щасливим випадком". Артист „вгадав" або чогось „не вгадав". І цей позасвідомий стан, т. зв. інтуіція, є тим, що відріжняє артиста від „знавця свого діла". Це все повинна критика відмічувати.

На зразкове виконання концерту зложились: орхестра з 84 музикантів, хор з 40 співаків, кольоратурова сопраністка п. Р. Бранкато, челіст Л. Шмідт і герой вечора, гарний диригент п. Павло Печеніга-Углицький. Саме виконання програми було таке, що слухач міг сконцентрувати увагу на творах як таких. А почувши їх, я хочу писати про їх суть, а не про їх знамените виконання.

Найкращим твором п. Павла Печеніги-Углицького, твором правдивого симфонічного калібру, була „Мініятурна Суїта" (низка мініятурних творів), зложена з чотирьох частин: Ранок, Саркастична Серенада, Інтродукція і Козачок. Це типова описово-програмова музика, з ріжними інструментально наслідовчими „триками", вживаними й іншими композиторами. Тут чувся п. Углицький цілком свобідним Так і здавалося, що маємо свого Стравінського.

„Ранок" це зручний опис села. „Саркастична серенада" це наскрізь майстерний твір з гумористичним, часто іншими композиторами вживаним кінцем. „Інтродукція", хоч твір найменше цікавий з цеї низки творів, технично є на висоті цілої суїти. Мені він менше симпатичний через свою тематику та короткодишність фраз. „Козачок" є дійсно вершком і добрим закінченням, хоч тема є замало виразиста. Взагалі цілий твір визначується доброзвучністю орхестри.

„Аркан" це самостійний твір, що зробив на публику враження своєю відомою головною темою. Він зааранжований для орхестри майстерно. Для контрасту додано ще нову тему. Взагалі цю добру капельмайстрівську музику годиться привитати як успішний твір для балету. На жаль, цей аркан, через скоре темпо, робив враження якогось румунського танку.

„Мельодія" для віольончелі з орхестрою й орхестрова **„Весільна пісня",** яка звучить немов не має закінчення, мені менш подобалися. **„Анданте й Скверцо"** зо струнного квартету, виконані струнною орхестрою, зробили миле враження, не зважаючи на задовге Анданте і менше цікаве менуетове скверцо.

Деякі пісні п. Углицького, які виконувала пані Р. Бранкато, дуже добра та культурна кольоратурова сопраністка, не підходили до її голосу. Ці твори, з винятком **„Елеґії"** і спеціяльно для неї приладженої пісні **„Утоптала стежечку",** задумані для драматичного голосу. Особливо **„Козацька пісня"** вимагає великого голосу — героїчного тенора. Тому мягкий і милий (ідеальний для радія) голос пані Р. Бранкато не міг викликати бажаного враження. Пісня **„Самота"** (Solitude) звучала чужо для українського вуха. Підчас слухання я не міг собі ніяк уявити українських слів (на салі було затемно, щоби прочитати, що це є „Ой, одна я, одна" Шевченка). Через неясну дикцію співачки в тій пісні змісту пісні в англійському перекладі не можна було зрозуміти. Ця пісня була арією з опери „Вій". Але при якій ситуації в опері мають її співати, я не можу догадатись. Аж дивно мені стає, що давніше, в іншім виконанні і в іншій обстанові, мені ця пісня подобалася була.

Щодо хорових опрацьовань українських народніх пісень, то в нас витворилася своя школа, яка здобула для скромної народньої пісні признання всього культурного світу. Почути одиноку „а капеля" пісню „Ой, гиля, гиля", яка звучала грубо, було досить нецікаво. **„Чумак"** був багато цікавіший через спроби, щоправда, не цілком щасливого модулювання. Взагалі хорова обрібка народніх пісень п. Углицьким менше дозріла і видно, що він менше на неї звертає уваги.

„Човен", пісня для дівочого хору з орхестрою, з опери „Козаки", робить бліде враження. Також **„Молитва"** з тої самої опери є менш цікавою від інших творів і досить нагадує приняті оперові трафарети.

„Бють пороги", кантата на хор з орхестрою, була свого роду вершком концерту. Безперечно виказує талант і знання композитора. Є місця правдивої краси, напр. спів України (співала сольо пані Марія Гребенецька), що „як сирота над Дніпром плаче". Одначе цей твір починає орхестра якоюсь дуже витертою мельодією, що в тягу твору себе виявляє головною темою, на якій збудований цілий твір. Це патріотичний мотив „Слава Україні", який під кінець твору співає цілий хор. Правда, текст Шевченка дуже трудний, бо багатий у яскраві та наглі зміни настроїв, і п. Углицький щиро старався дати гідну музичну інтерпретацію творові українського ґенія. Не дивно, що місцями не вистарчало композиторові духових та технічних сил. За те багато місць вийшли цікавими, як особливо ефектовне „фуґато" на слова „Наша дума, наша пісня не вмре, не загине". Одначе, на жаль, це „фуґато" ще більше підчеркує зайвість неоправданого, а музично деревляного „Слава Україні". Цеї то фрази навіть у Шевченка нема. Ця вставка, хочби вже через свою слабку мельодійність, псує цілість твору. Слухач мимоволі пригадує собі, що і Лисенко написав на ті самі слова твір для хору з орхестрою. Але Лисенків твір це композиція творця, який дав досі найкращу інтерпретацію поезій Шевченка. Лисенкове „Бють пороги", хоч не є ідеальним твором, то всетаки більш стилеве і чути не лиш „пороги", але й Україну.

Концерт розпочався твором, який не має щасливої назви. Це симфонічна поема під назвою **„Україна".** Її в передконцертових статтях називано симфонією. Та до цього роду музики вона не належить, а скоріше є увертурою, або симфонічною фантазією. Цей твір називається „Україна", але має представляти поему Шевченка „Гайдамаки", хоч у більшій частині твору нема динаміки і военного настрою гайдамаччини. Пояснення значіння музики в програмках стають зайвими і слухач мимоволі підкладає собі інше значіння музики, або зачинає слухати музику як таку. І цей твір, який безперечно виказує майстра орхестри, має великі недостатки конструкційного характеру. Є там зайва розтягненість і балакучість. Початок не дописує. Бо коли чуємо багато разів повторювану пісню, навіть з контрастуючими вставками, то знаємо, що ми почули якусь важну музичну думку (стейтмент), і що це правдивий початок та справжня основа твору, і що ми є в початку акції (ін медіас рес.). Тимчасом початок цього твору (так навіть пояснює програмка) починається аж зо вступом пісні „Гей, нум, браття, до зброї". Цим хочу сказати, що вступ своєю заокругленою самостійністю так затьмив властивий початок твору, що слухач не завважив, коли почалася властива акція, і згубився. Як поема має вступ (також званий прольоґом), то декляматор зазначує появу властивої поеми після прольоґу зміною тону і темпа. Бесідник будує і виголошує свою промову так, щоби вступ так слухача приготовив, щоб там, де починається головна лінія промови, слухач набрав разом з бесідником повітря в легені й слідив за розвитком теми аж до перших оплесків (до кінця). Драматична сцена також має багато засобів, щоб втягнути і приготовити слухача до „критичного місця", де завязується акція. Музичний вступ можна було збудувати на фоні завішених гармоній у формі „мотивної роботи" з таких мотивів, які були композиторові вигідні й потрібні. З мотивів відповідних пісень можна було потворити характеристичні мотиви, які виражалиб: козацтво, переселення, віроломність цариці, динаміку гайдамаччини, кохання і т. д. Прикладів на це в симфонічній літературі багато! Тимчасом багаторазове повторення, і то майже без змін, пісні: „Гей, гук, мати, гук" не впоїть настрою „ідейного розгублення", навіть як слухач знає, що в однім з останніх рядків цеї пісні говориться про козацький самосуд над своїм отаманом. Ця мельодія крім цього має передати слухачеві таке ідейне розгублення, „яке відчував український нарід по зруйнуванні Запорозької Січи". Слухаючи мельодії, я не відчував, що вступ до „України" чи „Гайдамаків" „своїм повільним темпом і одноманітністю арії нагадує широкі степи, насуває спогади про стару славну минувшину".

Після цього прольоґу твір зачинає бути цікавіший. Особливо партія Польонезу, де композитор не чувся звязаним народньою піснею, зачинає притягати інтерес слухача до твору і дає враження поступу акції. Для контрасту впроваджено в твір середню частину (не частину — „мувмент" — як подано в програмах). Цей епізод збудований аж на тиразовому повторенні цукеркової любовної серенади з неорганічними містками, що представляють природу та пташків. Спасає враження застою „Кода", і впровадження до симфонічно, розвиненого мотиву „Гей, браття, до зброї", звідки починається найкраща частина симфонічної поеми. Настрій перемінює пасаж, який є початком кульмінації, і який мимоволі нагадує „1812 рік" Чайковського. Аж тепер бачимо, що композиторові розвязалися руки і звідси дія твору пливе аж до кінця.

Хіба ще можна звернути увагу на те, що в тому місці, де пісня „Гей, браття, до зброї" віддана самим мосяжним інструментом (трубами і т. д.), ця пісня звучить грубо і буденно. Так, як твір до самого кінця здобуває собі чимраз більше симпатії, сам безпосередній кінець, через вічне повторювання кінцевого акорду, робить враження, що композитор хоче вже скінчити, але не може. Викинення якого десятка кінцевих тактів усунулоб і цю недостачу.

Головна недостача цього твору є та, що композитор замало говорить коротшими музичними фразами, але оперує піснями в цілості. Тому виглядає, що твір не є орґанічно збудований, але робить враження повязання докупи мельодій, і то так, що „шви видно". На мою думку, твір повинен бути перероблений і на половину скорочений. Я не беруся рішати, чи повинна бути залишена грімка назва „Україна".

Не зважаючи на ці недотягнення, п. Углицький виявив дійсний талант. Тому в будуччині можемо очікувати від нього багато. Зазначу, що на цьому концерті він одержав заслужене признання за свою працю й осягнення.

Закінчуючи, хочу сказати і про другого композитора, т. є. Петра Ніщинського. Цей старий наш композитор, заступлений своєю загально відомою „Зозулею", поміщений у програмі безіменно. Його твір трохи змінений у супроводі п. Углицьким, ним ново зорхестрований і перероблений (думаю, що без потреби) з чоловічого на мішаний хор. Але так, як діямант усюди блестить, так і тут дійсний талант звертає на себе загальну увагу. Талановито свіжий твір не постарівся, переживає покоління за поколінням людей і не забувається. І певно ще довго буде жити.

Роман Придаткевич.

РАДІОВІ ПРОГРАМИ

ТРЕНТОН, Н. ДЖ.

УКРАЇНСЬКА ПРОГРАМА ЧЕРЕЗ РАДІО.

Зприводу 20-літнього ювилею Свята Злуки Соборної України (22. січня 1919—1939), Співацько-Драматичний Хор „Бандурист" при українській Православній церкві св. Тройці в Трентон, Н. Дж., під проводом о. П. Білоня, виконає **СВЯТОЧНУ ПРОГРАМУ**

В НЕДІЛЮ, 22. СІЧНЯ
(Jan. 22, 1939)

через радіостацію WTNJ (1280 Kc.) від 7:00 до 7:30 вечором.

РІЗДВЯНІ ЗВИЧАЇ В КАРПАТСЬКІЙ УКРАЇНІ

Коли брати справу загально, то різдвяні звичаї закарпатських українців ті самі, що й по наших українських землях. Це легко пояснити: адже ж наша людність Карпатської України нерозривними нитками звязана з українцями на схід від Карпат — у Галичині й Буковині. Турецькі й татарські напади нераз заганяли українців з долин до гір Карпатських, а на їх місце приходили, особливо в 16 і 17. віках, мадяри. Ще 1717 р. приходила на українську Мармарощину татарська орда. Найбільше мінялася людність Карпатської України після перемоги над турками 1683 р. під Віднем. На початку 18. в. в багатьох селах Карпатської України населення мінялося по три рази. У 18 віці підсилилося переселення українців з Галичини в Карпатську Україну, особливо на Спішину, Мармарощину і на Шарищину. Розуміється, українці зо сходу приносили свої звичаї в Карпатську Україну. А проте серед карпатських українців збереглися звичаї старші, що йдуть від далекої поганської минувшости нашого народу.

Як і всюди в українськім народі, закарпатський селянин на Святвечір перше всього думає про свою худобу (маржину): корови, вівці, коні. Життя закарпатського селянина ще й досі проходить під впливом таємних сил — добрих і злих. Кожний ґазда має подбати про те, щоб добрі сили були до його господарства прихильні, а злі духи відігнати від свого подвіря. Прихилити до себе добрі сили і прогнати злі можна заклинанням. Тому закарпатський ґазда ввечері перед Різдвом бере ніж, котрим ґаздиня вишкрябувала тісто, строміє той ніж у горішню частину одвірків, пише вуглиною круг навколо ножа і промовляє: „Моя худоба в моїй кошарці". Хто це робить, має віру, що його скот не пропаде.

Найбільше дбають закарпатські господарі, щоб відігнати від свого ґаздівства відьми та відьмаків (босоркані) і всяку нечисту силу (непевне). Щоби босорканя не крала у корови молока, треба обкурювати скот сірчаним або вугляним димом. Щоб курей не схопили птахи - хижаки, ґаздині годують їх із сита, і то на смітнику, бо тоді кури будуть цілий рік нестися. Худобі дають найліпшого сіна і сіль. На овочеві дерева привязують жмути соломи, щоб родили в літі. Коли приходить Свята Вечеря, то на столі розкладають сніп немолоченого вівса і застеляють обрусом. На стіл дають великий хліб, печений із житньої муки, що зветься керечун або корочун. В назві чуємо відгук слова „короткий", бо Різдво припадає на короткі дні року (ворохи називають Різдво — „Крачун"). Цей хліб теж має магічну силу: на нього ставлять склянку з медом і з трьома зубцями часнику, а кругом посипають маком. Коло хліба кладуть зерна жита, пшениці, вівса і ячменю. Кругом стола лежить ланцюг, щоб не пустити до вечері нечисту силу. На столі ґазда світить свічку: коли вогонь свічки хилиться до дверей, то це признака, що в хаті впродовж року хтось умре; колиж до печі, то значить, що буде весілля. Передтим, ніж сідати за стіл, ґазда приносить сніп вівса і каже: „Христос рождається!" Господиня відповідає: „Славіте"! В хату приносять також вязку соломи і розкладають на підлогу. Діти мають скакати і качатися на цій соломі, наслідуючи голоси коров, коней, овець, курей і т. д. Вірять, що від цього обряду домашні тварини будуть більше плодитися.

На вечерю дають звичайно девять страв: варений біб, голубці, гриби з капустою, риби і т. і. Вечерю завершує кутя. Від кожної страви дещо лишається на столі, щоб мерці могли вночі також повечеряти. Колядки колядники співають, як і всюди в Україні, ходять зо звіздою чи вертепом.

Не тільки в своїй хаті, але і в церкві мусить християнин боротися з відьмами. Щоб пізнати відьму, є дуже легкий і простий спосіб: треба заглянути крізь дошку, з якої випав сучок, тоді побачиш відьму і відьмака по ріжках на голові. Щоби побачити у відьми хвіст, треба більших хитрощів: глянути в дірочку в ложці, котрою мішали девять років підряд девять ріжних страв.

Поширення культури, звісно, усуне ці забобони, але інші ґарні обряди лишаться. Молоде покоління Карпатської України вже співає колядки не тільки церковні, але й українські патріотичні. Цього року Різдвяні Свята в Карпатській Україні найвеселіші, бо країна зробила великий крок до самостійности.

М. О.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СКРЕНТОН, ПА. Річні збори Бр. Усп. Преч. Богородиці, від. 123, відбудуться в неділю, 22. січня, в годині 2:30 попол., в церковній галі, 520 N. Main Ave. Проситься, щоби кожний член був присутний на тих зборах. Старі урядники і контроля відчитають звіти про свою діяльність і буде вибір урядників на 1939. р., а при тім є ще інші справи до полагодження. — Василь Бадан, секр.

ВІЛКС-БЕРІ, ПА. Місячні збори Бр. св. О. Николая, від. 99, відбудуться в неділю, 22. січня, зараз по Службі Божій в галі церковній. Проситься всіх членів прийти, бо є важні нові справи до полагодження. Також проситься довгуючих членів, щоби заплатили свою місячну вкладку й щоби потім справували старий довг, бо коли довгуючий член занедбає заплатити свою місячну вкладку, то певно буде суспендований. — Трофим Шпур, предс.; Василь Валігун, кас.; Петро Герман, секретар.

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ. На річних зборах Бр. св. О. Николая, від. 104, вибрано такий уряд на рік 1939: М. Вітів, предс.; І. Пастушак, заст.; Г. Мисак, секр.; М. Зелвак, заст.; І. Ворона, кас.; А. Стриюс, заст.; контролори: А. Кузма, В. Стецко й Ю. Литка; надзиратель хорих: Т. Ющик, І. Антипорович і А. Возняк; до прапорів: М. Коницкевич, П. Ялечко; дверник: М. Стечишин; господар: І. Курец, Г. Лисяк. Збори відбуваються в третю неділю по першім. Наступні збори відбудуться в неділю, 22. січня в годині 5. попол., в Народнім Домі. Проситься всіх членів прийти на ті збори, бое важні справи до полагодження. — Г. Мисак, секр., 331 Alpine St.

РАЧЕСТЕР, Н. Й. Місячні збори Бр. св. Йосафата, від. 217, відбудуться в вівторок, 24. січня, в год. 7:30 вечером в галі де звичайно. Збори мали відбутися в неділю, 22. січня, але по причині протестаційного віча, яке відбудеться в неділю, збори відложено на вівторок. Уряд взиває всіх членів, щоби були приявні на зборах, бо є важні справи до вирішення. Уряд і контр. комісія дасть справоздання за 1938. рік. Тому кожний член повинен прийти і вислухати. Довгуючі члени мають конечно явитися і вирівнати свої довги, бо будуть суспендовані. Уряд на 1939. рік зістав вибраний як слідує: М. Рудий, предс.; В. Гречук, заст.; А. Іванів, секр.; І. Базів, заст.; К. Гунька, кас.; І. Дорофей, заст.; контр. комісія: Р. Щевчук, В. Граковський, І. Дмитрук; надзиратель хорих: Н. Воляк, І. Кубарич, І. Пилипів, М. Хмеляк, І. Швець, Я. Гривнак; господарі галі: І. Лущишин, Д. Белей; прапорчики: Д. Дачів, С. Косьців; старший брат Д. Мацьковський. Неприявний член на зборах підлягає карі після ухвали. Також будьте всі приявні в означенім часі, щоби потім не було нарікань. — М. Рудий, предс. К. Чупка, кас.; А. Іванів, секр.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ПОСМЕРТНІ ВІСТІ

Дня 13. січня 1939. р. помер по тяжкій недузі член Бр. св. О. Николая, від. 99, У. Н. Союзу в Вілкс-Бері, Па.,

МИКОЛА ДАВРИК.

Покійний був касієром відділу кілька років. Вступив до У. Н. Союзу в 1922 р.

Родився дня 24. грудня 1880. р. в селі Двірці повіт Жовква, Галичина.

Покійний оставив двох синів: Стефана і Івана.

Похорон відбувся в понеділок, 16. січня, з української греко-католицької церкви зо Службою Божою, а відтак на цвинтар на вічний спочинок.

Нехай Вашингтонська земля буде Йому пером!

Петро Герман, секр.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

СЕНТРАЛІЯ, ПА. Річні збори Бр. св. Арх. Михаїла, від. 90, відбудуться в неділю, 22. січня, в галі церковній зараз по Службі Божій. Кожний член має явитися обовязково бодай раз в році й вислухати справоздання відділових урядників, як рівнож вибрати уряд на 1939 рік. Також проситься, щоби кожний член старався привести зо собою нового члена. Окружний організатор поясни тчленам, які користи мають члени в У. Н. Союзі і так дальше. Члени, що неявляться, заплатять кару після статуту. — Зах. Волчанський, предс.; Н. Андрійчин, кас.; І. Чепа мол. секр.

ЙОНКЕРС, Н. Й. Збори Тов. Подільська Січ, від. 8, відбудуться в неділю, 22. січня, у годині 2. попол., в салі Укр. Клюбу, 13 Washington St. Уряд Тов. просить членів довгуючих вирівняти свої довги, бо впротивнім разі поступиться після статуту. Уряд на рік 1939. слідуючий: Н. Чолій, предс.; П. Грамятюк, заст.; В. Мандзій, і П. Гарасимів, секретарі; Н. Кіндзерак, кас.; контроля: Т. Іванишин і Н. Мазур; тростісти: М. Фатюк і Гр. Скробач; назир. хорих: І. Нісевич і Т. Кренця. — В. Мандзій, секретар.

ТАРЗАН І ЗАБОРОНЕНЕ МІСТО.

(13)

Маґра не любила заввати Тома, що „коли Брайен стане йому в дорозі, то він його вбє як собаку". Це був наочний доказ, що Том своєї обіцянки поважно не трактує. Вона мовчки вдивлялась у нього, а він, держачи мапу в своїх руках, цілий трясся з радости. Тепер при помочі цеї мапи, він певно здобуде „матір усіх жемчугів", думав він.

А далі він дістав велику енергію до діяння. Він закликав Ляля Таска і звелів йому поспішати над ріку та перекazати капітанові річного пароходу, щоб той готовивсь до подорожі. „Я заплатив йому порядні гроші", говорив Том. „Отже замісць завтра вранці, ви виберетеся в дорогу вже сьогодні вечором. В той спосіб Брайен полишиться позаду".

Ляль Такс вийшов, щоб виконати приказ, а Том звернувся до Маґри: „Я придумав для тебе дуже корисну, а хто зна, чи не приємну, роботу. Ти старайся якось привязатись до товариства Брайена і там роби все можливе, щоб відтягнути якось їх від їхньої роботи. Та гляди, щоб ти мене не перехитрила та не стала працювати по тому боці".

Маґра нічого не відповіла. По тих словах Том пішов до тої кімнати, в якій була увязнена Гелена. Коли вона побачила, що в руках Тома знаходиться мапа, вона заговорила: „А тепер, коли вже маєте мапу, випустіть мене на волю". „О, ні", поспішно відповів Том. „Мені ще вас потрібно. Ви останетесь як закладниця. Крім того мені подобається ваше товариство".

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".